

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Hus?

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Hus?", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: [https://tekster.kb.dk/text/gv-1810\\_139A-com-shoot-idm83.pdf](https://tekster.kb.dk/text/gv-1810_139A-com-shoot-idm83.pdf) (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)



Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

til disputere- og prædikenøvelser).

jf. universitetsfundatsen af 7. maj 1788, kap 4, § 11.

misforståelse.

dvs. samtidsslægtens, generationens.

dvs. Guds ords, evangeliets.

professor ved det teologiske fakultet, P.E. Müller.

her: rimelig.

dvs. retorisk kunstværk.

stærkt ønsker.

dvs. præsteembedet. Når Grundtvig kalder embedet 'helligt', er det fordi det omtales sådan i ordinationsritualet, jf. *Danmarks og Norgis Kirke-Ritual 1685*, kap. 10, artikel 2.

hentyder muligvis til F.W.J. Schelling, der i *Vom Ich als Princip der Philosophie* hævder, at den store tænker ønsker at trænge frem til al videns sidste punkt og enten vil *hele* sandheden eller slet ingen sandhed (1809, s. V).

dvs. klædebon, klæde.

frembringes, dannes.

de bibelske forfatteres.

dvs. hos Gud i det evige. Troen på sjælens udødelighed var herskende i Grundtvigs samtid.

her: bønfalde.

dvs. præster, jf. Luk 1,2 og ApG 6,4.

medkristne, som ikke er faste i troen.

Ifølge folketroen er lygtemænd overnaturlige, lysende væsner, der lokker mennesker på afveje.

dristig.

bibelsk udtryk for at tage skylden på sig, jf. Jos 2,19 og ApG 18,6.

hentydning til antikkens tanke om, at en gylden kæde forbinder det højeste med det laveste. Tanken fik sin klassiske form i Homers *Iliade* (8. sang), hvor Zeus (Jupiter) er i besiddelse af en gylden kæde, hvorved han kan trække hele verden op til sig. Grundtvig har formetlig kendt til *aurea cantane homeri* fra K.Ph. Moritz' *Götterlehre* (1791).

allusion til 2 Kor 5,17.

her: undtagen.

Guds ord, som ifølge Bibelen består til evig tid, jf. Sl 119,89.

jf. Es 34,4 og Hebr 1,10-12.

Grundtvig havde en plads som videnskabelig stipendiat på Valkendorfs Kollegium i Skt. Pedersstræde i årene 1808-1811.

Dateringen er næppe tilfældig. Den 11. april 1810 var Constance Steensen-Leths 33 års fødselsdag; fru, som Grundtvig forelskede sig ulykkeligt i, mens han var huslærer på herregården Egeløkke på Langeland (1805-1808).

her: således.

lad (verbalformen 'lader' er imperativ pluralis).

Citatet er faktisk fra Matt 5,15-16.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

her: nødvendig.

åbnede.

1 Tim 3,16.

I Matthæusevangeliet, hvorfra Grundtvigs prædiketekst er taget, omtales det flere steder, at de, som vælger at følge Jesus, må forvente hån og forfølgelse, se fx Matt 5,11.

her: revsede.

afslørede.

bibelsk udtryk for, at noget er uægte, falsk og hyklerisk, jf. Matt 23,27-28.

jf. Matt 9,13.

formentlig hentydning til Matt 5,8.

jf. Jesu tale til sine disciple i Matt 10.

jf. Matt 5,15-16.

Matt 5,13.

gå i forrådnelse.

hentydning til Jesu himmelfart, se ApG 1,9 f.

her: Da.

her: gået bort.

Fremstillingen bygger på Apostlenes Gerninger, som er det skrift i Det Nye Testamente, der beretter om den kristne menigheds grundlæggelse og udbredelse i de første årtier efter Jesu død og desuden om de tidlige forfølgelser af de kristne.

gik (verbalformen 'ginge' er præteritum pluralis af 'gå').

dvs. Jesus i den forklarede (glansfulde, overjordiske) skikkelse, han fik efter opstandelsen.

jf. Hebr 1,3.

her: temmelig.

tom, intetsigende.

pralende.

her: alligevel.

forandre, fordreje.

dvs. styrke.

således.

Grundtvig spiller her på den middelalderlige filosofis skelnen mellem den erkendelse, der beror på åbenbaringen (*lumen gratiae*), og den menneskelige fornufts naturlige erkendelse (*lumen naturale*).

her: vælge.

hentydning til de rationalistiske præster, som har sat deres lid til den menneskelige fornufts naturlige erkendelse i stedet for til Guds åbenbaring.

jf. Ef 6,14. At 'omspænde lænderne' er en bibelsk talemåde for at gøre sig klar til kamp. I GT tales der typisk om at binde sværd om lænderne. I Ef 6,14 omtolkes denne talemåde, så der tales om at spænde sandhed om lænderne som værn imod Djævel og ondskab.

omspænder, egl. spænder snor eller bælte (gjord) om.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

videre hentydning til Ef 6,13-17.

dvs. de første århundreder e.Kr.

Joh 16,2.

Joh 16,2.

står.

Der henvises til det løfte, man som præst skal aflægge ved sin første embedstiltrædelse om at forkynde den kristne lære i overensstemmelse med de profetiske og apostoliske skrifter og kirkens bekendelsesskrifter. På Grundtvigs tid anvendte man den gamle latinske præsteed fra *Danmarks og Norgis Kirke-Ritual 1685*.

pålægger.

dvs. af at forkynde Guds ord.

dvs. kirken.

begeistrede virken.

forskellige.

jf. Fil 2,9.

hentydning til 1 Kor 1,23, hvor Paulus omtaler sin prædiken om den korsfæstede Kristus som en 'forargelse' for jøder og en 'daarlighed', dvs. tåbelighed, for hedninger, jf. *Biblia 1787*.

mere overmodig.

eftersom.

mangel, fravær.

bibelsk udtryk for det at vise vrede eller ærgrelse, jf. Job 16,9 og Sl 112,10.

her: bortforklaringer.

bedrage, narre.

fjernes, fordrives.

stå.

dvs. dybder.

allusion til Es 33,15.

dvs. de israelittiske forfædre.

også.

jf. Hebr 4,12.

jf. Sl 29,3.

skræmmer.

dvs. Paulus.

jf. 1 Kor 3,11.

jf. Johannesprologen, Joh 1,1-18, særligt v. 4,5 og 9.

hentydning til den lutherske reformations kamp imod romerkirken og til dens fornyelse af kristendommen.

slør.

allusion til slangen, djævelen.

hentydning til den jødisk-kristne forestilling om, at en gruppe af engle i tidernes morgen satte sig op imod Gud og derfor blev styrtet fra himlen ned i underverdnen. Der er kun antydninger af denne forestilling i Bibelen, se fx Jud 1,6; en mere udførlig beretning om de faldne engle findes i det pseudepigrafiske skrift *Første Enoks Bog*. Læren om gode og onde engle var på Grundtvigs tid en fast paragraf i dogmatikken, jf. fx Christian Bastholm *Den Christelige Religions Hoved-Lærdomme til almindelig Opbyggelse* (1783), s. 170-181.

skjulte, hemmelige.

henvisning til syndefaldet, 1 Mos 3.

Adam og Eva.

dvs. gudbilledligheden.

hentydning til Hebr 1,3.

her: forfædre.

jf. Matt 11,12 og Luk 16,16.

hentydning til renæssancens humanisme og naturvidenskab.

her: tidsalderen.

bibelsk udtryk, sædvanligvis anvendt om Gud, jf. Sl. 89,14.

dvs. enbårne søn, Jesus Kristus.

dvs. Paulus.

jf. 1 Kor 2,2.

her: analyserende.

hentydning til fortællingen om syndefaldet i 1 Mos 3.

Martin Luther.

Den lutherske reformations hovedprincip var at drive teologi ved skriften alene, *sola scriptura*. Guds ord i skriften ansås for at have ubetinget myndighed, også hvor det gik imod paveembedets og biskoppernes myndighed og imod den kirkelige tradition.

afstedkomme.

I det følgende hentydes til oplysningstiden, som var kendetegnet af videnskabernes fremskridt, optimistisk tro på menneskets fornuft og kritik af religionen.

dvs. i Bibelen.

hentydning til oplysningstidens deisme: tanken om, at Gud har skabt verden i en logisk og lovmæssig orden, så den kører af sig selv som et urværk. Guds indgiben i verden ved undere og åbenbaring betragtes i denne sammenhæng som en umulighed - det ville være brud på lovmæssigheden.

Grundtvig hentyder formentlig til romantikerne, som mente, at det var muligt for mennesket at nå til en umiddelbar erkendelse af enheden bag tilværelsen og derved i en vis forstand blive forenet med guddommen ('det evige'). Sådant en anskuelse af det evige var dog ikke alle forundt. Det var først og fremmest kunstneren, der - i kraft af sit særlige geni - kunne nå denne "aandelige Højde".

jf. Rom 10,6.

jf. Gal 4,4.

dvs. i den rationalistiske tidsalder.

stærkelse.

Der hentydes til læren om den bibelske fremstillings akkommodation (tilpasning) til menneskelige forhold. Rationalisterne i Grundtvigs samtid mente, at religiøse forhold og udsagn i Bibelen oprindeligt måtte være tilpasset modtagernes fatteevne, meninger og skikke i de første århundreder e.Kr. De antog fx, at det kun var som en bevidst indrømmelse til samtidens overtro, at Jesus og apostlene talte om Djævel og engle. I en

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

oplyst tidsalder kunne man se bort fra disse tillem্পninger til en 'umyndig' tid og fjerne de forestillinger, som var i modstrid med den sunde fornuft.

tidsalder.

Oplysningsteologerne (rationalisterne) regnede primært Jesus for et stort menneske og morallærer, men lagde ikke megen vægt på hans rolle som frelser og forsoner.

dvs. det største menneske. I Bibelen er det egentlig et udtryk, som Jesus bruger om Johannes Døberer, jf. Matt 11,11.

I processen mod Jesus brugte modstanderne udtrykket jødernes konge om ham, således Pilatus i Mark 15,9 og de romerske soldater i Mark 15,18. Ifølge Markusevangeliet sattes desuden en indskrift på Jesu kors med teksten 'Jødernes konge' (Mark 15,26). Grundtvig spiller på den ironi, der ligger i, at de kalder ham jøde-konge, men dræber ham alligevel.

hentydning til den rationalistiske lære om kristendommens perfektibilitet, dvs. dens evne til at udvikle sig og gøre fremskridt. Rationalisterne betragtede kristendommens historie som en fremadskridende proces mod stadig større fuldkommenhed. Forestillingen var udbredt i Grundtvigs samtid.

Der hentydes til slangen (djævelen), som lokker hovmodet frem i mennesket, jf. syndefaldsberetningen, 1 Mos 3.

det himmelske lægemiddel, dvs. Guds ord.

lad (verbalformen 'lader' er imperativ pluralis).

Lad (verbalformen 'Lader' er imperativ pluralis).

gå.

hentydning til de rationalistiske præsters prædikemåde; de prædikede ofte om moral ("Dyder og Laster") og fremstillede kristendommen som hjælpemiddel til et lykkeligt liv og en moralsk samfundsorden. De så det som deres opgave at opdrage folk ("Klogskabens Råd") og inddrog typisk hverdagserfaringer i prædikenen ("Betragtninger over Livets Sysler").

står.

åbnet.

går de ud af.

dvs. kirke.

hentydning til de 'gammeldags' kristne, dvs. de luthersk ortodokse, som også Grundtvigs far tilhørte, jf. tilegnelsesdigtet.

tiltale inspireret af Paulus, jf. Kol 1,2.

hør (verbalformen 'hører' er imperativ pluralis).

bemærk, læg mærke til (verbalformen 'mærker' er imperativ pluralis).

fri gengivelse af Matt 18,6-7.

dristige.

bibelsk talemåde, jf. Ordsp 25,22 og Rom 12,20, der her betyder 'pådrage os straf'.

her: udøvelse.

tåbeligt.

hentydning til de antikke græske filosoffer.

her: vig.

hentydning til vredens dag, Åb 6,16. Se desuden Hos 10,8 og Luk 23,30.

fald (verbalformen 'falder' er imperativ pluralis).

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

skjul (verbalformen 'skuler' er imperativ pluralis).

Rom 10,17.

jf. den tidligere omtale af Guds ord, der som et sværd trænger gennem marv og ben (Hebr 4,12).

hentydning til Jesu himmelfart, hvor disciplene stod og stirrede mod himlen, ApG 1,10.

ApG 17,28.

Fil 1,6.

## Anvendt litteratur

- (1992) *Bibelen. Den hellige Skrifts kanoniske Bøger. Autoriseret af Hendes Majestæt Dronning Margrethe II*, udg. af Det Danske Bibelselskab. København
- (1787) *Biblia, Det er Den ganske Hell. Skriftes Bøger, Ved Hans Kongl. Majests. Vor allernaadigste Arve-Herres Kong Christian Den Syvendes Christelige Omsorg, med Fliid og efter Grund-Texten efterseete og rettede? saa og med mange Paralleler og udførlige Summarier forsynede*, 13. opl. København
- Bastholm, Christian (1783) *Den Christelige Religions Hoved-Lærdomme til almindelig Opbyggelse*. København
- (1788) *Nye Foundation og Anordning for Kiøbenhavn's Universitet. Christiansborg Slot den 7de May 1788*. København
- Grundtvig, N.F.S. (1807) "Om Religion og Liturgie" i *Theologisk Maanedsskrift for Fædrelandets Religionslærere*, februar 1807, s. 129-201. København
- Hägglund, Bengt (1956) *Teologins historia. En dogmhistorisk översikt*. Kristianstad
- (1985) *Danmarks og Norgis Kirke-Ritual 1685-1985*, genudgivet af Udvalget for Konvent for Kirke og Theologi. U.st. [1685]
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819*, bind 1-2. København
- Michelsen, William (1956) *Den sælsomme forvandling i N.F.S. Grundtvigs Liv. Studier over Tilblivelsen af Grundtvigs historiesyn*. Skrifter udgivet af Grundtvig-selskabet IX. København
- Moritz, Karl Philipp (1791) *Götterlehre, oder, mythologische Dichtungen der Alten*. Berlin
- *Novum Testamentum Graece* (1775-1777) udg. af J.J. Griesbach. Halle
- Rønning, Frederik (1907-1914) *N.F.S. Grundtvig. Et bidrag til skildring af dansk åndsliv i det 19. århundrede*, bind 1-4. København
- Schelling, F.W.J. (1809) "Vom Ich als Princip der Philosophie" i *Philosophische Schriften*, bind 1. Landshut